

## Sivistysvaliokunta

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**

**Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle**

### JOHDANTO

#### *Vireilletulo*

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 145/2018 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

#### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Anne Koskela, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Laura Karppinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Juha Ketolainen, Opetushallitus
- opetusneuvos Kristiina Laitinen, Opetushallitus
- etuuspäällikkö Susanna Bruun, Kansaneläkelaitos
- toimitusjohtaja Katariina Poskiparta, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö
- toiminnanjohtaja Petri Lempinen, Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto Arene ry
- ordförande Bicca Olin, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- puheenjohtaja Soile Koski-Aho, Opiskelijoiden Liikuntaliitto ry
- hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden asiantuntija Senni Moilanen, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry
- puheenjohtaja Alvar Euro, Suomen Lukiolaisten Liitto
- pääsihteeri Juuso Luomala, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry
- sosiaalipoliittinen asiantuntija Eero Löytömäki, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- toiminnanjohtaja, YTT Leena Wahlfors, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- sosiaalipoliitiikan asiantuntija Sonja Raitamäki, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- tietosuojavaltuutetun toimisto
- Ammattikorkeakoulu Arcada
- Helsingin yliopisto
- Åbo Akademi
- Helsingin kaupunki

## Valiokunnan lausunto SiVL 11/2018 vp

- Helsingin yliopiston ylioppilaskunta

### VALIOKUNNAN PERUSTELUT

#### *Yleistä*

Sivistysvaliokunta pitää kannatettavana, että hallituksen esityksellä parannetaan korkeakouluopiskelijoiden yhdenvertaisuutta turvaamalla kaikille korkeakouluopiskelijoille hyvin toimivat opiskeluterveydenhuollon palvelut kattavasti ja laadukkaasti nykyistä yliopisto-opiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa vastaavalla tavalla. Esitys vastaa valiokunnan aikaisemmin esille tuomaa tarvetta saada myös ammattikorkeakouluopiskelijat Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) palvelujen piiriin (SiVL 11/2017 vp).

Hallitus esittää, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestää Kansaneläkelaitos ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut tuottaa YTHS. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon rahoitusmalliksi ehdotetaan menettelyä, jossa valtio kattaa 77 % YTHS:n vuosittaisista menoista ja 23 % menoista katetaan opiskelijoilta perittävällä pakollisella veroluonteisella terveydenhoitomaksulla. Sen suuruus on n. 70 euroa vuodessa opiskelijalta vuoden 2016 tasossa. Sen keräämisestä vastaa Kansaneläkelaitos. Käyntimaksuja ei ehdoteta perittävän. Valiokunta pitää edellä todettuja ehdotuksia tarkoituksenmukaisina.

Esityksen mukaan Kansaneläkelaitos huolehtii myös palvelujen riittävästä saatavuudesta ja saatavuudesta valtakunnallisesti sekä hyväksyy palveluverkon. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Kansaneläkelaitoksella on valmius hoitaa ehdotetussa lainsäädännössä sille osoitetut tehtävät. Kansaneläkelaitokselle esitetty tehtäväkokonaisuus on mittaluokaltaan pienempi kuin sille aikaisemmin siirtyneet tehtävät, esimerkiksi toimeentulotuki. Lisäksi tehtävään valmistautumista helpottaa se, että Kansaneläkelaitos on osallistunut tiiviisti hallituksen esityksen valmisteluun.

Valiokunta katsoo, että YTHS valtakunnallisena toimijana pystyy tarjoamaan opiskelijoille palveluja, joita saa oikea-aikaisesti ja matalalla kynnyksellä missä tahansa YTHS:n toimipisteessä. Korkeakouluopiskelun ja opiskeluterveydenhuollon erityisluonne sekä opiskelijoiden erityinen elämäntilanne huomioon ottaen on perusteltua, että myös palvelujen tuotanto on opiskeluterveydenhuoltoon erikoistunutta sisältäen ennaltaehkäisevän ravinto-, liikunta- ja elämänhallintaneuvonnan. YTHS:llä on kokemusta ja näyttöä korkealaatuisten opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että uudistukseen valmistaudutaan huolella, jotta palvelut ovat opiskelijoiden käytössä täysimääräisesti uudistuksen alusta alkaen.

Esitetyn lainsäädännön myötä YTHS:n toimipisteiden määrä kasvaa 30:llä ja hammashoitoyksiköiden määrä 53:lla. Palvelujen piirissä olevien opiskelijoiden määrä yli kaksinkertaistuu. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksen mukaan henkilötyövuosiin ei ole kuitenkaan tuloa vastaavaa lisäystä: nykyisten 581 työntekijän lisäksi palkattaisiin vain 350 uutta työntekijää. Tämä voi olla riski korkealaatuisten palvelujen tuottamiselle jatkossa. Jo nykyisellään esimerkiksi mielenterveyspalveluissa hoitoon pääsyn odotusajat ovat pitkiä. Erityisesti alkuvaiheessa uusien tilojen käyttöönotto ja henkilöstön rekrytoiminen voivat tuoda omat lisähaasteensa

## **Valiokunnan lausunto SiVL 11/2018 vp**

myös alueellisen tasa-arvon toteutumiselle. Valiokunta painottaa, että riittävien resurssien turvaaminen on uudistuksen onnistumisen näkökulmasta keskeistä. Resurssien riittävyyttä varmistettaessa tulee huolehtia siitä, että sekä suomen- että ruotsinkielisillä opiskelijoilla on mahdollisuus saada opiskeluterveydenhuollon palvelut omalla äidinkielellään lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

### ***Opiskeluterveydenhuollon palvelujen sisältö***

Opiskeluterveydenhuollon palvelujen sisältöä koskeva sääntely ehdotetaan säilytettävän terveydenhuoltolaissa (1326/2010, 17 §) monilta osin nykyisellään, mutta siihen ehdotetaan eräitä muutoksia opiskeluterveydenhuollon sisältöä koskevan säännöksen täsmentämiseksi sekä sote- ja maakuntauudistuksen vielä valmistelussa olevien säännösten huomioon ottamiseksi. Nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä ehdotetun uudistuksen myötä YTHS:n palvelujen sisältö muuttuu siten, että se ei enää tarjoa ihotauti- ja gynekologipalveluja. Asiantuntijalausunnoissa kiinnitettiin huomiota ihotauti- ja gynekologipalvelujen poistumisen kielteisiin vaikutuksiin. Valiokunta esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnalle jäljempänä lausumaehdotusta. Opiskeluterveydenhuolto tulee sisältämään nykyiseen tapaan perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut. Lisäksi opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai jatkohoitoon ohjaaminen sekä psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunnon antaminen. Valiokunta pitää ehdotettua ratkaisua tarkoituksenmukaisena.

Valiokunta pitää tärkeänä, että opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu opiskelijan mielenterveyden hoitopolku. Asiantuntijalausuntoon viitaten valiokunta toteaa, että korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan kolmanneksella opiskelijoista on erilaisia psyykkisiä vaikeuksia. Mielenterveyspalvelut painottuvat opiskelijoiden palvelujen tarpeessa, ja niiden hoitaminen on selvityksissä tunnistettu opiskeluterveydenhuollon suurimmaksi kehittämiskohteeksi. Palvelujen tarjoaminen tuen tarpeen ilmetessä ja matalalla kynnyksellä on ensiarvoista myös opiskelukyvyn säilymisen näkökulmasta. Psykologi- ja psykiatripalvelujen sisällyttäminen ehdotetulla tavalla opiskeluterveydenhuollon palveluihin on erittäin perusteltua ja kannatettavaa.

Opiskelijalla on jatkossakin oikeus käyttää muiden asukkaiden tavoin maakunnan yleisiä terveyspalveluja ja esimerkiksi päivystyspalveluja. Siten YTHS:n palveluvalikoiman rajallisuus ei johda siihen, että opiskelija jäisi vaille tarvitsemaansa terveyden- ja sairaanhoitoa. Valiokunta korostaa, että opiskelijoiden riittävien terveydenhuoltopalvelujen turvaamiseksi ja resurssien tehokkaaksi järjestämiseksi tulee huolehtia siitä, että palveluketjut ovat sujuvat ja selkeät. Niiden kehittämisessä tulee ottaa huomioon ennaltaehkäisyn näkökulma, kuten liikunnalliseen ja muutoinkin terveelliseen elämäntapaan kannustaminen sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen. Opiskelijoiden osallistuminen kehittämistyöhön on ensiarvoisen tärkeää.

### ***Vaihto-opiskelijat***

Nykyisin yliopistoissa opiskelevat kansainväliset vaihto-opiskelijat ovat voineet halutessaan saada YTHS:n palveluja. Hallituksen esityksen mukaan ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kansainväliset vaihto-opiskelijat eivät jatkossa ole oikeutettuja opiskeluterveydenhuoltoon. Valio-

## **Valiokunnan lausunto SiVL 11/2018 vp**

kunta tunnistaa, että esitys ei täysin vastaa ehdotetun lain tavoitetta turvata hyvin toimivat yhdenvertaiset opiskeluterveydenhuollon palvelut korkeakouluopiskelijoille.

Kansainväliset vaihto-opiskelijat ovat tärkeä opiskelijaryhmä suomalaisten korkeakoulujen kansainvälistymisessä. Suomeen vuosittain saapuvasta 10 000 vaihto-opiskelijasta 75 % saapuu Euroopan unionin Erasmus-ohjelman kautta. Ohjelmaan osallistuminen edellyttää, että korkeakoulut tarjoavat vaihto-opiskelijoille yhdenvertaiset palvelut korkeakoulujen omien opiskelijoiden kanssa, mukaan lukien opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Vaihto-opiskelijoiden rajaaminen opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle asettaa myös eurooppalaiset ja Euroopan ulkopuolelta tulevat vaihto-opiskelijat erilaiseen tilanteeseen opiskeluterveydenhuollon suhteen. EU-kansalaiset pääsevät julkisen terveydenhuollon piiriin eurooppalaisen sairaanhoitokortin avulla, mutta kolmansien maiden kansalaisten kohdalla oleskeluoikeuden saaminen edellyttää yksityistä sairausvakuutusta. Vaihto-opiskelijoiden rajaaminen opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle merkitsee myös viestinnällisiä ja monikielisyyteen liittyviä haasteita julkiselle terveydenhuollolle. YTHS on tarjonnut palveluitaan myös englanniksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vaihto-opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestäminen Suomessa sovellettavan sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön vuoksi on varsin ongelmallista sekä palvelujen antamisen että niiden rahoittamisen kannalta. Niin kutsuttujen koordinaatioasetusten (sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 sekä sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 987/2009) mukaisia sairausetuksia Suomessa ovat julkinen terveydenhuolto, sairausvakuutuksen sairaanhoitokorvaukset ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuudet. Opiskeluterveydenhuolto ei ole EU-asetuksissa tarkoitettu sairausetus. Se on Suomen EU-jäsenyyden alusta alkaen jätetty kouluterveydenhuollon ja työterveyshuollon ohella asetusten soveltamisalan ulkopuolelle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämän tulkintalinjan muuttamiselle ei nähty perusteita nyt käsiteltävänä olevan lainvalmistelun yhteydessä. Jos tulkintaa opiskeluterveydenhuollon kuulumisesta koordinaatioasetuksen piiriin tässä vaiheessa muutettaisiin, se pakottaisi arvioimaan myös kouluterveydenhuollon ja työterveyshuollon aseman uudelleen suhteessa koordinaatioasetukseen. Kun opiskeluterveydenhuollon ei tulkita kuuluvan koordinaatioasetuksen piiriin, opiskeluterveydenhuoltona annetun palvelun kustannuksia ei voitaisi periä siltä EU-maalta, jossa opiskelija on vakuutettu. Tämän vuoksi opiskeluterveydenhuollon kustannuksista valtion rahoitusosuus jäisi Suomen valtion rahoitettavaksi.

Koordinaatioasetuksen (883/2004, 11 artikla) mukaan henkilö on vain yhden valtion sosiaaliturvalainsäädännön alainen. Tämä perussääntö estää kaksinkertaisen vakuuttamisen tilanteita ja takaa sen, että henkilöiltä, jotka ovat toisessa jäsenvaltiossa vakuutettuja, ei saa periä sosiaaliturvamaksuja muissa valtioissa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan veroluonteisuus, lakisääteisyys sekä maksun kohdentuminen suoraan rahoittamaan terveydenhuoltopalvelua näyttää täyttävän EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkentuneen määritelmän koordinaatioasetuksen tarkoittamaksi sosiaaliturvamaksuksi. Tämän perusteella EU-maasta tulevalta vaihto-opiskelijalta ei voitaisi periä pakollista terveydenhoitomaksua, jolloin tämä maksuosuus jäisi Suomen valtion rahoitettavaksi.

## **Valiokunnan lausunto SiVL 11/2018 vp**

EU:n potilasdirektiivin (2011/24/EU) perusteella EU-kansalaisella on oikeus hakeutua ilman ennakkolupaa käyttämään toisen valtion terveyspalveluja. Suomessa potilasdirektiivi on toimeenpantu lailla rajat ylittävstä terveydenhuollosta (1201/2013, nk. rajalaki), jonka soveltamisalaa on rajattu samoin kuin EU-asetusten soveltamisala Suomessa. Siten rajalakia ei sovelleta opiskelu-, koulu- ja työterveyshuoltoon, eli nämä eivät ole sellaisia terveyspalveluja, joita voisi vapaasti hakeutua ulkomailta käyttämään. Korvauksia opiskeluterveydenhuollon kustannuksista ei voida mainitun lain perusteella hakea toisesta valtiosta.

Opiskelijaan, joka liikkuu EU-lainsäädäntöä soveltavasta valtiosta toiseen, sovelletaan EU-asetusten säännöksiä (EU-asetus 883/2004 11.3.a art., nk. ei-aktiivihenkilö). Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällaisella ei-aktiivilla henkilöllä on oikeus käyttää Suomen julkisen terveydenhuollon palveluja samoilla hoidontarpeen arvioinnin mukaisilla perusteilla kuin vakinaisesti Suomessa asuvalla henkilöllä sekä saada Suomen yksityisen terveydenhuollon käytöstä sairaanhoitokorvauksia.

Kolmannesta maasta tulevan vaihto-opiskelijan maahantulon edellytyksenä on, että hänellä on terveydenhoitokustannukset kattava vakuutus. Kaikille Suomessa oleskeleville annetaan terveydenhuoltolain nojalla kiireellinen hoito asuinpaikasta riippumatta. Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan lähinnä päivystyksenä annettavaa hoitoa, ja käsite on suppeampi kuin EU-opiskelijoille turvattu oleskelun aikainen välttämätön hoito.

Valiokunta tunnistaa vaihto-opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisen ongelmallisuuden opiskeluhyvinvoinnin turvaamisen ja yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta sekä toisaalta myös EU-lainsäädännön tulkinnan ja soveltamisen kannalta. On kuitenkin tärkeää, että vaihto-opiskelijoiden terveydenhuolto tulee turvatuksi uudistuksesta huolimatta. Tilannetta tulee seurata ja löytää ratkaisut mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi. Valiokunta esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnalle jäljempänä lausumaehdotusta. YTHS:n palvelujen piirissä tulee jatkossakin olemaan englanninkielisiä tutkinto-opiskelijoita ja heidän palveluaan koskevaa osaamista. Valiokunta pitää tärkeänä selvittää keinoja, jolla maakunnat voivat hyödyntää YTHS:n palveluja kansainvälisille vaihto-opiskelijoille. YTHS:n palvelupisteiden määrän lisääntyminen mahdollistaa yhteistyön maanlaajuisen kattavuuden.

### ***Toisen asteen koulutuksen opiskelijat***

Asiantuntijakuulemisessa kiinnitettiin huomiota toisen asteen opiskelijoiden asemaan opiskeluterveydenhuollon palveluissa. Samanaikaisesti kun hallituksen esitys parantaa korkeakouluopiskelijoiden keskinäistä tasa-arvoisuutta, haasteeksi jää edelleen toisen asteen opiskeluterveydenhuolto. Suuri osa aikuisiän mielenterveyden häiriöistä alkaa jo nuoruusiässä. Terveyspalvelulain säännös opiskeluterveydenhuollon palvelujen sisällöstä (17 §) koskee korkeakouluopiskelijoiden ohella myös toisen asteen opiskelijoita, mutta heidän opiskeluterveydenhuollon palvelunsa järjestää voimassa olevan lainsäädännön mukaan kunta ja muutosehdotuksen mukaan maakunta. Valiokunta painottaa, että myös toisen asteen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen riittävyys ja laatu tulee turvata. Opiskelukyvyn turvaamisesta ja varmistamisesta tulee huolehtia riippumatta siitä, millä koulutusasteella ja paikkakunnalla opiskelija opiskelee.

## **Valiokunnan lausunto SiVL 11/2018 vp**

Opiskeluhuollon osin puutteellinen resursointi psykologi-, kuraattori- ja lääkäripalveluissa ilmenee esimerkiksi Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) keväällä 2018 julkaistuista oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon arvioinneista. Valiokunta tunnistaa sen, että hallituksen esitykseen voi sisältyä eriarvoisuuden vaara korkea-asteen ja toisen asteen opiskelijoiden palveluiden saatavuudessa riippuen siitä, miten palvelut toisen asteen opiskelijoille resursoidaan valtakunnallisesti. Saamaansa asiantuntijalausuntoon viitaten valiokunta toteaa, että useissa tutkimuksissa havaittujen terveyserojen valossa kehittämistoimenpiteiden ja palvelutarjonnan tulisi kohdistua erityisesti ammatillisessa koulutuksessa opiskeleviin. Valiokunta pitää tärkeänä, että seuraavassa vaiheessa opiskeluterveydenhuollon kehittämisen kohteeksi otetaan toisen asteen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto.

Sote- ja maakuntauudistuksen toteutuessa toisen asteen koulutuksessa opiskelevien opiskeluterveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy tuleville maakunnille ja psykologi- ja kuraattoripalvelut säilyvät kuntien palveluna. Tässä yhteydessä sivistysvaliokunta uudistaa aikaisemmassa lausunnossaan (SiVL 11/2017 vp) toteamansa ja pitää välttämättömänä, että perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut jäävät kunnan järjestämiksi palveluiksi nykyiseen tapaan. Tämä takaa mahdollisuuden järjestää yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon keskeiset palvelut lähellä oppilasta ja opiskelijaa sekä koulua ja oppilaitosta mahdollisimman sujuvasti. Valiokunta korostaa toimivien opiskeluhoolltopalvelujen merkitystä koko koulun toiminnalle yhteisönä.

Valiokunta toteaa, että terveydenhuoltolakia koskevassa muutosehdotuksessa (17 §) ehdotetaan säilytettävän erityisen tuen käsite nykyisellään. Sen mukaan erityisen tuen tarvetta on arvioitava terveydenhuollon palvelujen (nuoren sairaus, mielenterveys- ja päihdeongelmat, kiusaaminen, neurologisen kehityksen ongelmat kuten oppimisvaikeudet, käytöshäiriöt, toistuva hoitoon haakeutuminen tapaturman vuoksi, vanhempien vakavat sairaudet, mielenterveys- ja päihdeongelmat, läheisväkivalta tai perheen tai nuoren toimeentuloon ja elinoloihin liittyvät ongelmat) näkökulmasta (HE 90/2010 vp). Koulutusta koskevassa lainsäädännössä erityisen tuen käsitteellä on eri merkitys: esimerkiksi ammatillista koulutusta koskevassa lainsäädännössä sillä tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Valiokunta toteaa, että käytettäessä samaa käsitettä eri hallinnonalojen lainsäädännössä vähän toisistaan poikkeavissa merkityksissä on tärkeää tunnistaa niiden eroavaisuus ja eri hallinnonalojen tehtäväjako, jotta opiskelijoiden palveluprosessit pysyvät selkeinä ja välttyään päällekkäiseltä työltä.

### ***Eräitä yksittäisiä huomioita***

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kiinnitettiin huomiota hallituksen esityksen ensimmäisen lakiehdotuksen palvelujen kieltä koskevan säännöksen (33 §) suhteesta muuhun terveydenhuollon palvelujen kieltä koskevaan lainsäädäntöön, kuten laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992, potilaslaki). Saamaansa selvitykseen viitaten valiokunta pitää hallituksen esityksen muotoilua tarkoituksenmukaisena. Selvityksen mukaan potilaslakia kokonaisuudessaan on tarkoitus soveltaa myös YTHS:n potilaisiin. Potilaslain 3 §:n 4 momentti koskee potilaan oikeuksia mm. käyttää suomen tai ruotsin kieltä, tulla kuulluksi ja saada toimituskirjansa suomen tai ruotsin kielellä. Säännöstä sovelletaan kaikessa terveydenhuollon toiminnassa. Myös muissa terveydenhuollon järjestämisestä ja tuottamisesta koskevissa laeissa (esimerkiksi nykyinen terveydenhuolto-

## Valiokunnan lausunto SiVL 11/2018 vp

lain 6 § ja valmisteilla oleva "sote-järjestämislaki") on potilaslain lisäksi myös erikseen terveyspalvelujen järjestäjää ja tuottajaa koskevat pykälät eri kielisten palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta potilaille. Nyt käsiteltävänä olevan esityksen ensimmäisessä lakiehdotuksessa (4 §) oleva viittaus potilaslakiin on tarpeellinen yleisesti potilaan oikeuksien kannalta. Lakiehdotuksen 33 §:ssä oleva säännös puolestaan velvoittaa YTHS:ää järjestämään palvelunsa kielilakia noudattaen, ja siinä on lisäksi kielilain yleissäännöksiä tarkempia erityissäännöksiä eri kielisten palvelujen tuottamisesta. Koska YTHS on palvelujen tuottamismallina erilainen kuin muut palvelujen tuottajat, on epäselvyyksien välttämiseksi tarpeen säätää tarkasti kielilain noudattamisesta ja palvelujen tuottamisesta eri kielillä.

Lakiesityksen mukaan maksamatta jäänyt terveydenhoitomaksu viivästymismaksuineen voidaan kuitata Kansaneläkelaitoksen myöhemmin maksamasta etuudesta. Ilman opiskelijan suostumusta kuittaus on mahdollista kohdistaa vain Kansaneläkelaitoksen maksamaan opintorahaan. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan ehdotettu kuittaamismahdollisuus ilman suostumusta vastaa muuta lainsäädäntöä Kansaneläkelaitoksen maksamien etuuksien perinnässä. Esimerkiksi liikaa maksettu opintoraha voidaan kuitata opintorahasta ilman etuudensaajan suostumusta. Valiokunta pitää ehdotettua menettelyä opiskelijan edun mukaisena ja siten perusteltuna. Opintorahasta kuittaamisella opiskelija välttyy maksuhäiriömerkinnältä sekä perintä- ja ulosottokuluilta ja niistä myöhemmin aiheutuvilta ongelmilta. Valiokunta pitää tärkeänä, että korkeakouluissa annetaan opiskelijoille riittävästi tietoa terveydenhuoltomaksun maksamisesta.

Saamaansa asiantuntijalausuntoon viitaten sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta arvioi hallituksen esitystä tietosuoja-asetuksen näkökulmasta. Esitykseen liittyy EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) kansallisen liikkumavaran kannalta merkityksellistä sääntelyä. Tietosuoja-asetuksen ohella on huomioitava EU:n peruskirjan 8 artiklasta johdettavat vaatimukset, kun kansallisesti täsmennetään henkilötietojen suojaa koskevaa sääntelyä. Tietosuoja-asetuksen 41 johdanto-osan mukaisesti henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön tulee olla selkeää, täsmällistä ja ennakoitavaa. Sivistysvaliokunnan toimialaan liittyen merkityksellistä on erityisesti ensimmäisen lakiehdotuksen 31 §, jossa on säännökset mm. Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada henkilötietoja korkeakoulujen tietovarannosta ja korkeakouluilta. Mainitun 31 §:n 1 momentissa on yksilöity terveydenhuoltomaksun keräämistä varten tarvittavat tiedot. Säännöksestä jää epäselväksi se, perustuuko korkeakoulun tiedonantovelvollisuus Kansaneläkelaitoksen käsitykseen tiedon antamisen välttämättömyydestä silloin, kun kyse on muista kuin säännöksessä luetelluista tiedoista (muut maksun perimistä varten välttämättömät tiedot). Saman pykäläehdotuksen 2 momentti koskee Kansaneläkelaitoksen oikeutta saada salassapitosäännösten estämättä tietoja valtion ja maakunnan viranomaiselta ja muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä. Viimeksi mainittu voi olla esimerkiksi korkeakoulu. Säännösehdotuksesta ei ilmene, koskeeko Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeus henkilötietoja. Siitä ei myöskään ilmene, voiko se koskea myös esimerkiksi salassa pidettäviä potilastietoja. Epäselväksi myös jää, mitä käsiteltävänä olevalla asialla tai lakiehdotuksen mukaisella yksittäisen tehtävän täytäntöönpanolla tarkoitetaan eli minkälaisiin tarkoituksiin tietoja voi saada. Näitä asioita ei ole käsitelty myöskään hallituksen esityksen perusteluissa. Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta selventää em. asiat mietinnössään.

## Valiokunnan lausunto SiVL 11/2018 vp

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen ensimmäisen lakiehdotuksen 33 §:n 4 momentissa käytetään YTHS:n yhteydessä sanamuotoa "Palveluja järjestettäessä", vaikka sen tulisi olla "Palveluja tuotettaessa".

Valiokunta toteaa, että nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä on vaikutuksia eduskunnassa käsiteltävänä olevaan toiseen hallituksen esitykseen (HE 152/2018 vp). Kummassakin esityksessä ehdotetaan muutettavan yliopistolain 46 §:ää ja ammattikorkeakoululain 41 §:ää, mikä edellyttää näiltä osin mainittujen hallituksen esitysten yhteensovittamista.

Sivistysvaliokunta esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että se ehdottaa eduskunnalle lausumaa, jonka mukaan hallituksen tulee seurata YTHS:ltä tiettyjen palvelujen pois jäämisestä aiheutuvia vaikutuksia korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen riittävyyteen, mukaan lukien vaihto-opiskelijoiden palvelut, sekä palveluketjujen toimivuuteen. Samalla tulee seurata uudistuksen vaikutuksia alueellisen tasa-arvon toteutumiseen ja resurssien riittävyyteen sekä antaa niistä selvitys eduskunnalle seuraavan vaalikauden loppuun mennessä.

### VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sivistysvaliokunta esittää,

*että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

*että sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman (Valiokunnan lausumaesitys).*

### *Valiokunnan lausumaesitys*

*Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa YTHS:ltä tiettyjen palvelujen pois jäämisestä aiheutuvia vaikutuksia korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen riittävyyteen, mukaan lukien vaihto-opiskelijoiden palvelut, sekä palveluketjujen toimivuuteen. Samalla tulee seurata uudistuksen vaikutuksia alueellisen tasa-arvon toteutumiseen ja resurssien riittävyyteen sekä antaa niistä selvitys eduskunnalle seuraavan vaalikauden loppuun mennessä.*

Helsingissä 7.11.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuomo Puumala kesk  
varapuheenjohtaja Sari Multala kok  
jäsen Ritva Elomaa ps  
jäsen Jukka Gustafsson sd (osittain)  
jäsen Marisanna Jarva kesk

## **Valiokunnan lausunto SiVL 11/2018 vp**

jäsen Kimmo Kivelä sin (osittain)  
jäsen Hanna Kosonen kesk  
jäsen Mikaela Nylander r  
jäsen Ulla Parviainen kesk  
jäsen Sami Savio ps  
jäsen Jani Toivola vihr  
jäsen Pilvi Torsti sd  
jäsen Raija Vahasalo kok  
varajäsen Timo Heinonen kok (osittain)  
varajäsen Hanna-Leena Mattila kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen